

УДК 811.111'[42+27]

**РЕФЕРЕНЦІАЛЬНИЙ ХЕДЖИНГ ЯК СТРАТЕГІЯ ЕТИКЕТИЗАЦІЇ
У ДИСКУРСІ АНГЛОМОВНОЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ СТАТТІ:
КОНТРАСТИВНИЙ АНАЛІЗ**

А.В. Ярхо, канд. філол. наук (Харків)

Представлене дослідження фокусує трьохмірний комплексний аналіз комунікативної стратегії референціального хеджинга у дискурсі англomовної науково-дослідницької статті у галузях гуманітарних та точних наук. Референціальний хеджінг трактується як комунікативна стратегія, що модифікує пропозиційний зміст висловлювання: його точність, повноту, автентичність та коректність при передачі фактуальної наукової інформації. Науково-дослідницькі статті в межах чотирьох наукових дисциплін гуманітарного циклу (а саме, лінгвістики, економіки, історії, філософії) та чотирьох точних наук (алгебри, фізики, біології, інформатики) було проаналізовано на предмет маркерів референціального хеджинга на кількісному, якісному та функціональному рівнях аналізу.

Ключові слова: англomовна науково-дослідницька стаття, гуманітарні науки, кількісний аналіз, референціальний хеджінг, стратегія етикетизації, точні науки, функціональний аналіз, якісний аналіз.

А.В. Ярхо. Референціальний хеджінг як стратегія етикетизації в дискурсі англоязычної науково-исследовательской статті: контрастивний аналіз. Данная работа фокусирует трёхмерный комплексный анализ коммуникативной стратегии референциальный хеджінг в дискурсе англоязычной научно-исследовательской статті в областях гуманитарных и точных наук. Референціальний хеджінг трактується як комунікативна стратегія, модифіцируючая пропозициональное содержание высказывания: его точность, полноту, аутентичность и коректность при передаче фактической научной информации. Научно-исследовательские статті в рамках четырёх научных дисциплин гуманитарного циклу (а именно, лингвистики, экономики, истории, философии) и четырёх точных наук (алгебры, физики, биологии, информатики) были проанализированы на предмет маркеров референциального хеджінга на количественном, качественном и функциональном уровнях анализа.

Ключевые слова: англоязычная научно-исследовательская стаття, гуманитарные науки, качественный анализ, количественный анализ, референціальний хеджінг, стратегія етикетизації, точные науки, функциональный анализ.

A.V. Yarkho. Referential hedging as an etiquette strategy in the discourse of an anglo-american scientific research paper: a contrastive analysis. This research highlights the three-dimension comprehensive analysis of the communicative strategy of referential hedging in the discourse of the Anglo-American scientific research paper in the fields of humanities and sciences. Referential hedging is understood as a communicative strategy which modifies the propositional content of the utterance: its accuracy, completeness, authenticity and the propriety of the way the scientific facts are presented. Scientific research papers within the framework of four disciplines of the humanities group (namely, linguistics, economics, history, philosophy) and four disciplines of the sciences group (algebra, physics, biology, computer sciences) have been analysed for referential hedging markers on the quantitative, qualitative and functional levels of analysis.

Key words: Anglo-American scientific research paper, etiquette strategy, functional analysis, humanities, quantitative analysis, referential hedging, sciences.

“Is it always an advantage to replace an indistinct picture by a sharp one?
Isn’t the indistinct one often exactly what we need?”
[29: 12].

Дана стаття представляє серію досліджень автора [5–8], присвячених функціонуванню комунікативної стратегії *хеджинг* із референціальною функціональною спрямованістю [5–7] та акцентує її реалізацію в англомовному науковому дискурсі. Актуальність дослідження зумовлена у широкому сенсі постмодерністською тенденцією відходу від дискурсу категоричності до дискурсу у межах принципу невизначеності [15; 28–30], що спостерігається у всіх наукових дисциплінах сьогодення, зростаючою зацікавленістю у дослідженні номінативних можливостей мови, зокрема, – *приблизної номінації* і таких її категорій, як *хеджинг*, *апроксимація*, *епістемічна модальність*, *евіденціальність*, *невизначеність* і т. ін., та у вузькому сенсі – необхідністю встановлення специфіки реалізації комунікативної стратегії *референціальний хеджинг* (далі – *PX*) у науковому дискурсі англо-американської лінгвокультурної спільноти. Об’єктом вивчення є комунікативна стратегія *PX* у дискурсі англомовної науково-дослідницької статті, що трактується на дискурсивному рівні як фактична *невпевненість*, та припускає модифікацію комунікантом пропозиційного змісту висловлювання з метою забезпечити точність, повноту, автентичність, достовірність і коректність у передачі фактів, і, відповідно, відображає ступінь поінформованості автора у зазначеній науковій галузі [6, с. 92]. Предметом дослідження виступають кількісні, якісні та функціональні характеристики репрезентації комунікативної стратегії *PX* у дискурсі англомовної науково-дослідницької статті. Загальну мету дослідження становить визначення особливостей реалізації комунікативної стратегії *PX* у дискурсі англомовної науково-дослідницької статті шляхом послідовного висвітлення функціонування даної стратегії на відповідних рівнях комплексного трьохмірного аналізу. Матеріалом дослідження слугувала вибірка з 64 автентичних англомовних наукових різногалузевих дослідницьких статей зі спеціалізованих періодичних видань, які було рівномірно кількісно розподілено на два гло-

бальних класи згідно загальноприйнятої класифікації наукових дисциплін: *соціально-гуманітарні дисципліни* були представлені статтями з лінгвістики, економіки, історії та філософії; *природничо-технічні дисципліни*, відповідно, – статтями з алгебри, фізики, біології та інформатики. Аналізу підлягали 8 авторських статей у межах кожної наукової дисципліни, таким чином, загальний обсяг емпіричного матеріалу дослідження складав близько 640 сторінок. Ступінь дослідженості лінгвістичної проблеми, що аналізується в роботі, виявляється недостатнім для ствердження про повноцінне комплексне наукове осмислення комунікативної стратегії *PX* у науковому англомовному дискурсі, а саме у дискурсі англомовної наукової різногалузевої дослідницької статті. Так, аналіз останніх досліджень *PX* вказує на неоднозначність у ступені розробленості даної проблеми в цілому: дослідження *PX* до теперішнього часу було переважно обмежено або рамками певного жанру наукового дискурсу (письмового *наукового дискурсу* [19], різноманітністю текстів із мікробіології [13], медицини [26], філософії [17; 18] і деяких інших галузей наукових знань, а також, у меншому обсязі, письмового *академічного дискурсу* [25]), або односторонністю виключно структурно-семантичного [3; 4] та прагматичного аналізів [13; 15]. У цілому, функція *PX* у вказаних типах дискурсу визначалася як своєрідний спосіб віддзеркалення наукової “неточності”, а саме, підвищення ступеня об’єктивізації шляхом зниження ступеня категоричності у передачі автором відповідної інформації. Таким чином, стратегія *PX* у дискурсі англомовної науково-дослідницької статті дотепер не підлягала комплексному різномірному контрастивному аналізу.

Науковий дискурс (вслід за проф. О.М. Ільченко) трактуємо як “засіб відображення об’єктивної картини світу, сукупність уявлень людини про реальне оточення, що існує у єдності загальнонаукової та спеціальної картин світу” [1, с. 33]. Відображення наукової картини світу специфічно втілюєть-

ся в етнічних умовах [1; 2]. У фокусі даного дослідження знаходиться англомовна наукова різногалузева дослідницька стаття, як дискурсивне середовище реалізації стратегії РХ, що розуміється нами як “повідомлення про певне явище, процес, експеримент, дослідження, тощо з чітким зазначенням методів, спостережень, практичного використання та висновків” [1, с. 48]. Наукова стаття належить до найважливіших жанрів наукової прози, оскільки спілкування за допомогою журнальних публікацій становить собою особливий тип наукової мовленнєвої комунікації – своєрідний дистантний науковий діалог [1, с. 48].

Термін *етикетизація* [1; 2] позначає увагу до іншого, тобто етикетизація певною мірою перегукується з поняттям тактовності (турботи про почуття адресата) [1, с. 70]. Поділяючи підхід проф. О.М. Ільченко, розглядаємо етикетизацію стосовно англомовного наукового дискурсу ширше – а саме, через принцип мовленнєвої ввічливості, який набуває особливої уваги в мові науки. О.М. Ільченко вважає, що в англомовному науковому дискурсі *етикет* реалізується через *етикетизацію* шляхом дотримання принципів мовленнєвої ввічливості, у даному дослідженні – шляхом реалізації стратегії РХ у дискурсі англомовної наукової статті.

Дослідження РХ як модифікатора пропозиційного змісту висловлювання в цілому проводилися у межах логіко-семантичної парадигми на основі теорії “розмитих” понять (fuzzy sets) і “розпливчатої” логіки (fuzzy logic) [15; 28; 30], в якій сигнали РХ розглядалися як елементи метадискурсу, що модифікують як власне характеристики істинності пропозиції, так і зв’язок між пропозицією і продуцентом [12; 18; 24]. РХ асоціювався з такими категоріями, як *епістемічна модальність* [16; 21], *евіденціальність* [9; 20; 22], *неясність/неточність* [11; 14; 23], *апроксима-*

ція (приблизна номінація) [1–4; 10; 27].

Аналіз стратегії РХ у дискурсі англомовної наукової різногалузевої дослідницької статті у дослідженні має ступінчатий характер та відбувається на рівні:

- загальних наукових груп (соціально-гуманітарні/природничо-технічні науки);
- окремих наук соціально-гуманітарного спрямування;
- окремих наук природничо-технічного спрямування.

Трьохмірність аналізу маніфестується в тому, що РХ підлягає дослідженню на:

- **кількісному рівні** (фокусується загальне кількісне розподілення маркерів РХ у дискурсі англомовної наукової статті);
- **якісному рівні** (фокусується кількісне розподілення маркерів РХ на класи *лексичних, лексико-граматичних та синтаксичних* мовних засобів у дискурсі англомовної наукової статті);
- **функціональному рівні** (фокусується кількісне розподілення маркерів РХ за їх функціонально-прагматичною спрямованістю на *зміст, автора або читача* у дискурсі англомовної наукової статті);

I. Кількісний аналіз РХ:

Кількісний розподіл РХ демонструє такі показники: по відношенню до загальної кількості випадків використання маркерів стратегії РХ у дискурсі англомовної наукової різногалузевої статті, на долю **соціально-гуманітарних** наук припадає 56%; **природничо-технічних** – 44%. Такий розподіл відповідає загальному уявленню про більшу категоричність дискурсу природничо-технічних дисциплін та уявленню про те, що соціально-гуманітарним наукам не в такій мірі властива точність об’єктів дослідження та аналізу. Рис. 1 ілюструє кількісне вживання маркерів стратегії РХ по кожній науковій дисципліні з метою наочного узагальнюючого порівняння:

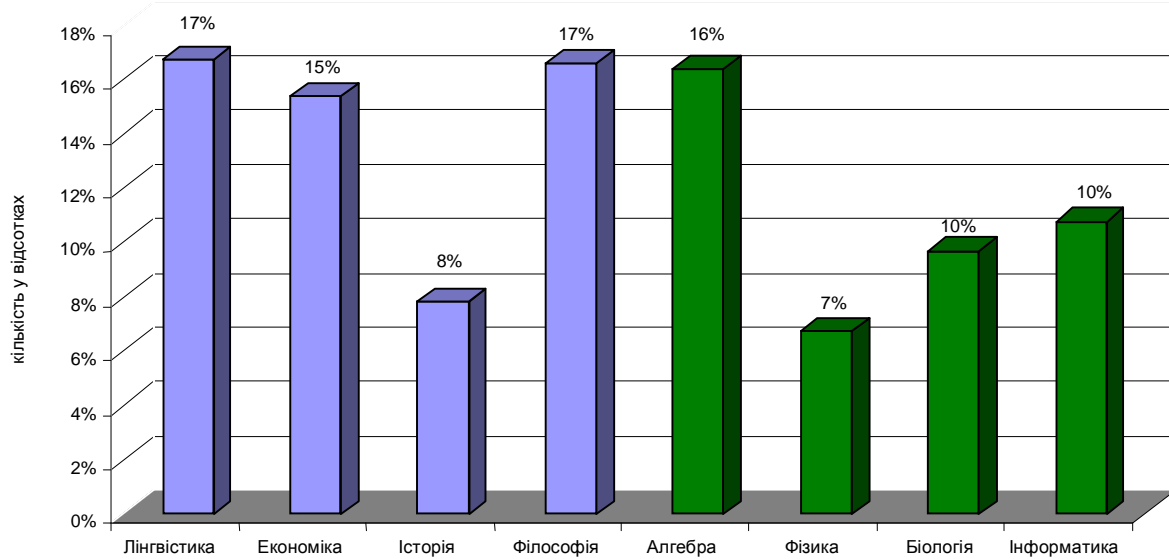

Рис. 1. Відносний кількісний розподіл маркерів PX у дискурсі англomовної наукової статті у межах кожної з наук (у перерахунку від загальної кількості)

У межах соціально-гуманітарних наук розподіл кількості маркерів PX такий: лінгвістика – 17%; економіка – 15%; історія – 8%; філософія – 17%. У природничо-технічних науках розподіл відбувається наступним чином: алгебра – 16%; фізика – 7%; біологія – 10%; інформатика – 10%. Отже, можна вважати виправданим термінологічний розподіл наук на “точні” (в нашому випадку – природничо-технічні) та “гуманітарні” (соціально-гуманітарні), оскільки різниця у рівні хеджування є наочною представленою.

II. Якісний аналіз PX:

За класифікацією А.В. Ярхо, більш детально представленою у [5–8], маркери PX розподіляються на **лексичні**, **лексико-граматичні** та **синтаксичні**. Якісний аналіз вербалізації стратегії PX у дискурсі англomовної наукової статті свідчить, що цьому жанру наукового дискурсу притаманне домінування лексичних хеджів (50% від загальної кількості). На другому місці – лексико-граматичні (27%), на третьому – синтаксичні хеджі (23%). Зазначимо, що загальна тенденція домінування лексичних засобів над лексико-граматичними та синтаксичними зберігається на всіх рівнях аналізу, як для соціально-гуманітарних, так і для природничо-технічних наук. У групі **соціально-гуманітарних** наук спостерігається відносно рівномір-

ний розподіл мовних маркерів PX, що складає: лексичні – 41%, лексико-граматичні – 31%, синтаксичні – 28% (від загальної кількості хеджів у соціально-гуманітарних науках).

Розглянемо кожну дисципліну соціально-гуманітарної групи детальніше. Дані у відсотках показують внутрішнє співвідношення лексичних, лексико-граматичних та синтаксичних хеджів на рівні окремих наук.

У статтях з **лінгвістики** переважають хеджі лексичного типу – 41% (e.g.: ...*many* of my respondents were *not particularly careful*...; *part of the difficulty*; *may be hard* to identify; *do not always show* great sensitivity; people...*are not always correct* about the consequences of changes in the rules; *slightly lower*; etc.). На другому місці – лексико-граматичні хеджі – 30% (who *should* theoretically benefit; two different theoretical approaches that *are assumed to follow*; as *one might expect*, etc.). Найменше в статтях з лінгвістики синтаксичних хеджів – 29% (e.g.: *I presume*; *Which, if any, do you consider to be especially important?*, etc.).

У статтях з **економіки** переважну більшість засобів PX знов складають лексичні засоби – 44% (e.g.: *some of these changes*; it *simply* avoids...; when *we* turn to revenue comparison; such a bidder only knows that X lies *somewhere between* 0 and his value;

etc.). Лексично-граматичні засоби – 36% (e.g. pay offs can be interpreted as the price plus dividends; public revelation could take form of a quarterly earnings report; by supplying he story, they would be entering the market for that piece of information; etc.). Доля синтаксичних засобів становить 20% (e.g.: This implies that; I mean etc.).

У статтях з **історії** пропорції вирівнюються, хоча знов спостерігається домінування лексичних засобів – 39% (e.g.: some 100 items from the 1B list; some form of expropriation; some of the reasons; more than 4000; the ponderous 405-page verdict has probably only been read by a few legal scholars and historians; etc.). Другу позицію займають синтаксичні засоби – 33% (e.g.: Verdict, SUA, Ns 10/46, 14; etc.). Лексико-граматичні засоби представлені найменше – 28% (e.g.: such a strategic advantage should be protected by an effective embargo...; etc.).

У галузі **філософії** спостерігається та ж закономірність, що й в історичних статтях: лексичні засоби – 39% (e.g.: to some extent; in a way; it is only recently; etc.), синтаксичні – 33% (e.g.: One is forced to conclude... etc.) та лексико-граматичні – 28% (e.g.: Swinburne's theology is carefully constructed and tailored; Historically, revelation has been understood; etc.).

Перейдемо до якісного аналізу PX у групі **природничо-технічних** наук. Тут лексичні, лексико-граматичні та синтаксичні засоби вербалізації комунікативної стратегії PX знаходяться у співвідношенні 63%, 21% та 16% відповідно. Слід зазначити, що загальнонаукові тенденції домінування лексичних засобів вербалізації комунікативної стратегії PX у спектрі природничо-технічних наук виражені особливо чітко.

Простежимо зазначені тенденції на рівні кожної окремої науки в межах природничо-технічної групи. Дані у відсотках показують внутрішнє співвідношення лексичних, лексико-граматичних та синтаксичних маркерів PX на рівні окремих наук даної групи.

У статтях з **алгебри** виявлена дуже велика доля лексичних засобів хеджинга – 70% (e.g.: we had mentioned; we derive; our proof; direct summands may occur; we recall some standard facts; etc.). Другу

позицію займають синтаксичні засоби – 17% (The proof will be completed by Lemma 7, etc.). Найменша кількість лексико-граматичних хеджів – 13% (e.g.: it is reasonable to ask; via the Heegaard decomposition; one needs to fix a unitary character...; etc.).

У статтях з **фізики** лексичні засоби складають майже половину – 49% (e.g.: we plan; was found to be almost totally independent; may not be sensitive; due to the thin wall the attenuation was relatively high; etc.). Лексико-граматичні засоби займають друге місце – 31% (e.g.: This was attributed to a visible bubble cloud...; It was commented that this cloud attenuated the AE signature...; maintenance may be focused on tanks; etc.). Частка синтаксичних засобів складає 20% (e.g.: Figure 5 shows etc.).

У статтях з **біології** лексичні засоби займають домінуючу позицію – 64% (e.g.: about 2 million years ago; around 12000 years ago; and speculated upon for well over a century; etc.). Кількість лексико-граматичних засобів складає 33% (e.g.: may be considered to have developed; transposable elements have been shown to be a significant component of the genomes of many species; etc.). В біології простежується найменша кількість синтаксичних засобів вираження хеджинга – лише 3% (e.g.: Antropologists have long recognized the profound implications of human biology...; The present paper provides a critical review...; etc.).

У розглянутих статтях з **інформатики** зберігається загальна тенденція домінування лексичних засобів вираження хеджинга – 58% (e.g.: there can be a mutually exclusive set of possible values; our present theories about human cognition...; experimentation with MTM can significantly benefit...; are not necessarily fixed and dependent; etc.). При цьому лексично-граматичних засобів – 17% (e.g.: which could be taken as casual; trust would be axiomatized; etc.), а синтаксичних – 25% (e.g.: Kant often uses; They determine the possible forms of representations; etc.).

Рис. 2 ілюструє контрастивний якісний аналіз маркерів вербалізації PX у межах кожної з проаналізованих дисциплін з метою наочного узагальнюючого порівняння:

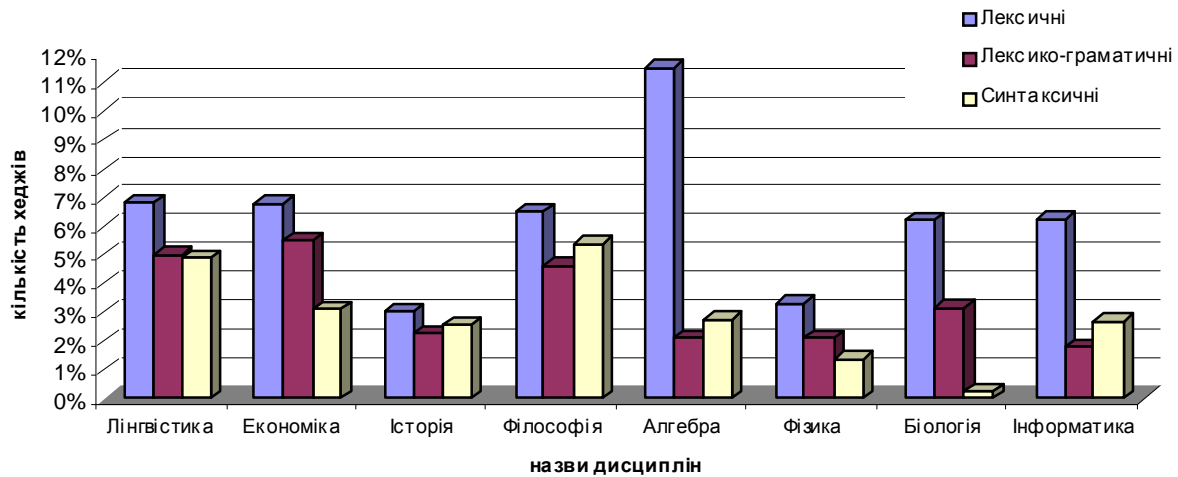

Рис. 2. Якісний аналіз вербалізації стратегії РХ у кожній дисципліні соціально-гуманітарної та природничо-технічної груп наук

III. Функціональний аналіз РХ:

Розглянемо функціональну орієнтацію стратегії РХ у дискурсі англomовної наукової різногалузевої статті, а саме, її прагматичну спрямованість на зміст (*апроксимативний РХ*), автора (*превентивний РХ*) або читача (*“зближуючий” РХ*) [6; 13], згідно класифікації, запропонованої А.В. Ярхо [5–8]. Так, РХ із орієнтацією на пропозиційний зміст висловлювання покликаний мітигувати взаємодію останнього із реальністю з метою збереження точності та коректності у презентації фактичної інформації. РХ, орієнтований на автора висловлювання, обмежує відповідальність автора за певні твердження, що “зменшують присутність автора у тексті” [13, с. 436], та, таким чином, захищають його від потенційної критики. РХ, орієнтований на читача, спрямований на залучення читача наукової статті у процес презентації та обговорення нової наукової інформації та створює ілюзію участі читача у науковому проєкті.

У цілому, для дискурсу англomовної наукової статті вимальовується стійка тенденція домінування змістово-орієнтованого РХ – 46% від загальної кількості випадків вживання комунікативної стратегії РХ. На другому місці РХ орієнтований на автора – 28%; на третьому – РХ орієнтований на читача – 26%. Тенденція подібного розподілу функціональної орієнтації РХ – зміст-автор-читач – простежується і в *соціально-гуманітарних* дисциплінах (52%, 25% та 23% відповідно).

лінах (52%, 25% та 23% відповідно).

Розглянемо кожну дисципліну соціально-гуманітарної групи детальніше. Дані у відсотках показують внутрішнє співвідношення маркерів РХ орієнтованих на зміст, автора або читача на рівні окремих наук даної групи.

У статтях з *лінгвістики* переважає змістово-орієнтований РХ – 62% (e.g.: Compared with the two German dictionaries, the Dictionary of Stylistics gives *a somewhat different* view. These efforts are time and resource intensive, and it is often difficult to assess whether *relatively permanent* changes are being incorporated into the “cultures” of the schools.). На другому місці – РХ, орієнтований на автора статті – 25% (e.g.: ...the CP is of paramount importance and *is assumed to be operative* in most conversations...; statist policy formulation *traditionally* gives little influence to organized interests...). Третє місце посідає РХ, орієнтований на читача – 13% (e.g.: *we see* the following as possible points of departure for future systematic research on hedges – *we are thinking* here in the first place of hedging in written communication...). У цілому, слід зазначити, що великий відсоток змістовно-орієнтованих хеджів зумовлений особливостями неоднозначного предмету дослідження сучасних гуманітарних дисциплін.

У статтях з *економіки* прагматична орієнтація РХ є більш рівномірною, хоча зберігається перева-

га змістовно-орієнтованого PX – 44% (e.g.: Such a bidder assigns *non-negligible probability* that X *could be near 0*, which *would lead* to a cut-off value of *p near 4/9*; *From this perspective*, the role of adjustment costs is to temper the response of investment to fundamentals and to create the *slightly positive* serial correlation of investment observed at the plant level). Другу позицію займає PX, орієнтований на читача – 35% (e.g.: *Our results* can be summarized by referring to extreme models; *We* begin by analyzing the discriminatory price auction format...). 21% становить PX, орієнтований на автора (e.g.: The parameters ... *are common knowledge*; *Under this formulation*, the two activities are substitutes and there are diminishing returns to spending more time on each task). Економіка, як соціальна наука, тяжіє до залучення аудиторії до ходу думок автора, що зумовлює високий рівень PX, орієнтованого на читача.

У статтях з *історії* доля PX, орієнтованого на зміст, складає 75% (e.g.: ...the administration decided to add *some 100 items* from the 1B list...; But the ponderous 405-page verdict has *probably only been read* by *a few* legal scholars and historians). PX, орієнтований на автора, складає 20% (e.g.: *According to Cook*, this gradual shift was magic changing; *historically, revelation has been understood* as a method that produces epistemically basic, non-inferential beliefs); а PX, орієнтований на читача, – лише 5% (e.g.: It is not necessary for *us* to go into details regarding the various development in the history of being from antiquity to the present day). Таким чином, для історичної науки характерна змістова орієнтація PX, що, на наш погляд, пояснюється спірністю фактів та подій, досліджуваних у історичній науці. Констатація фактів у чистому вигляді тут є недоречною: можливі лише припущення.

У статтях із *філософії* співвідношення функціональної орієнтації PX наступне: орієнтація на зміст – 43% (e.g.: *From the perspective of Thomism*, therefore, consequentiaism is *a kind of* imprudence); орієнтація на читача – 31% (e.g.: *How can we account* for that, if the mind is a network of situations whose constituents are non-subjective, non-perspectival, external objects and properties?); орієнтація на автора – 26% (e.g.: *According to Davidson*

conceptual schemes *are thought of* as either ‘organizing’ experience of ‘fitting’ it, and he has no difficulty raising objections to each side).

Перейдемо до розгляду групи *природничо-технічних* наук. У ній спостерігається більш рівномірний функціональний розподіл PX: так, орієнтація на зміст складає 38%; орієнтація на автора – 32%; орієнтація на читача – 30%. Простежуємо збереження загальної тенденції домінування змістовно-орієнтованого PX, що можливо пояснити англо-американською традицією викладання матеріалу у природничо-технічних дисциплінах, зокрема традицією некатегоричного подання нових ідей та теорій. На більш глибокому рівні окремих наук спостерігається певна варіативність даної тенденції.

У статтях з *алгебри* простежується порушення загальної тенденції орієнтації PX на зміст (складає лише 18% – e.g.: ...whether restricting an element $h=T$, to lie in *some* suitable subgroup of T imposes *some* topological restriction on M); незначна доля PX, орієнтованого на автора – 28% (*The proof relies heavily* on a particular analytic technique; ...*by definition*, the distribution vectors are continuous linear functionals...); і доволі чітке спрямування PX на читача – 54% (e.g.: It is these direct summands *we are concerned* with. *We recall* some standard facts. *We can now* finish the proof of Theorem 1). Таким чином, у статтях з алгебри спостерігається чітка картина своєрідного „ведіння” читача крізь наукову роботу. Вважаємо, що дана тенденція зумовлена традицією викладання наукового матеріалу в алгебрі, де для досягнення успіху необхідно постійно тримати увагу читача, намагатися „провести” його крізь низку доказів.

У статтях із *фізики* простежується загальна тенденція домінування змістовно орієнтованого PX – 52% (e.g.: The AE sensors used for this experiment were broadband type sensors with *a relatively flat* response in the region between 100 kHz to 1 MHz; According to Fig.4, *quite a number* of ASTs in *rather poor condition* have been tested). На другому місці – PX, орієнтований на автора – 42% (e.g.: *The authors were unable* to locate any previous references of such studies; *The experimental tests reported* involved placing a test specimen in a tank of

water). І лише 6% припадає на долю PX, орієнтованого на читача (e.g.: *we* have four unknowns, namely the three source coordinates *x*, *y*, *z* and the source time *t*). Тобто, під час опису ходу експерименту та його результатів не потрібно „вести” читача крізь статтю, натомість дуже важливо обережно висловлювати думки та спостереження автора статті.

У статтях із *біології* зберігається та ж сама тенденція, що простежується у статтях із фізики: орієнтація на зміст – 64% (e.g.: *About 2 million years ago* the genus *Homo* evolved; ...organic matter in *some* soils *may be sufficient* substrate...); орієнтація на автора – 32% (e.g.: The first two *are often described as* orthokinetic, while the last two are klinokinetic); орієнтація на читача – лише 4% (e.g.: *We argue* that other categories of repetitive DNA also play a key role...; *We consider* moels that illuminate these issues).

У статтях з *інформатики* розподіл функціо-

нальної орієнтації PX майже рівномірний: орієнтація на зміст складає 38% (e.g.: *for most of its history* it resisted proof; However, a *potentially more significant*, but implicit, objection is the difficulty of understanding computer-generated proofs); орієнтація на автора – 32% (e.g.: *Appel and Haken [6]* finally proved the theorem with the aid of the computer; *Kant derives* the categories from the faculty of judgment, which subsumes objects under concepts); орієнтація на читача – 30% (e.g.: In one such system *we may imagine* people locating each other, or locating devices, for a variety of purposes; *We might also want* to include widely used metaphors...; *We might want to say*...).

Рис. 3 ілюструє контрастивний функціональний аналіз прагматичної орієнтації PX у межах кожної з проаналізованих дисциплін з метою наочного узагальнюючого порівняння:

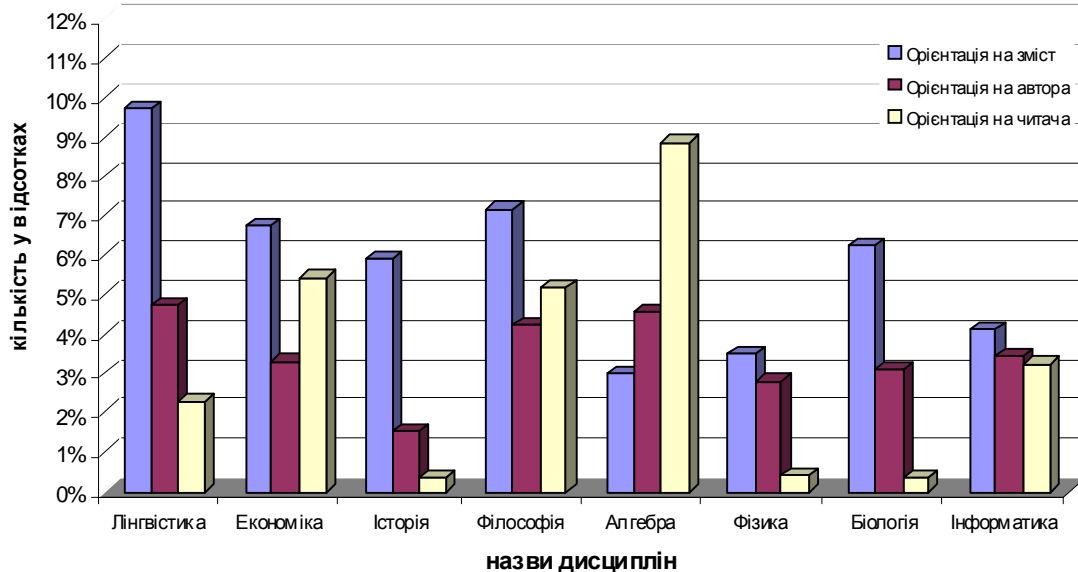

Рис. 3. Функціональний аналіз прагматичної орієнтації PX у кожній дисципліні соціально-гуманітарної та природничо-технічної груп наук

За результатами здійсненого аналізу можливо заключити наступне:

- на *кількісному рівні* переважає використання PX у галузі соціально-гуманітарних дисциплін, що відповідає загальному уявленню про більшу категоричність дискурсу природничо-технічних дисциплін та ствердженню про те, що соціально-гуманітарним наукам не в такій мірі властива точність об'єктів дослідження та аналізу;

- на *якісному рівні* простежується чітка тенденція домінування лексичних засобів вербалізації PX над лексико-граматичними та синтаксичними, яка зберігається на всіх рівнях аналізу;

- на *функціональному рівні* переважає орієнтація на *зміст*, що пояснюється специфікою дискурсу наукової статті, жоден учасник якого не може претендувати на одноосібне володіння істиною, а отже, будь-яке твердження є, здебільшого, нека-

тегоричним, відкритим для подальших дискусій; варіації в межах окремих дисциплін пояснюються усталеними традиціями наукового мовлення в межах кожної окремої дисципліни (так, у статтях з алгебри відзначається стійка тенденція переваги РХ, орієнтованого на читача).

Перспективи дослідження включають контрастивний аналіз англоамериканського наукового дискурсу і наукового дискурсу інших лінгвокультурних спільнот на предмет співвідношення експліцитних та імпліцитних форм РХ з метою виявлення ступеню “відкритості” чи “завуальованості” етноспецифічного наукового мовлення, а також аналіз гендерного варіювання РХ у науковому дискурсі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ільченко О.М. Етикет англомовного наукового дискурсу: [моногр.] / О.М. Ільченко. – К. : Політехніка, 2002. – 287 с.
2. Ільченко О.М. Етикетні функції апроксимації в англомовному науковому дискурсі // Вісн. Харків. нац. ун-ту ім. В.Н. Каразіна. – 2002. – № 500. – С. 51–57.
3. Сахно С.Л. Приблизительное именование в естественном языке / С.Л. Сахно // Вопросы языкознания. – 1983. – № 6. – С. 29–36.
4. Шкот И.Л. Аппроксиматоры в современном английском языке / И.Л. Шкот // Вестник Киев. ун-та. Сер. Романо-германская филология. – 1979. – № 13. – С. 60–63.
5. Ярхо А.В. Коммуникативная стратегия неуверенности в современном англоязычном диалогическом дискурсе : дис... канд. филол. наук: 10.02.04 / Алина Викторовна Ярхо. – Харьков, 2004. – 268 с.
6. Ярхо А.В. Прагматический потенциал референциальной неуверенности в английском диалогическом дискурсе / А.В. Ярхо // Вісник Харків. нац. ун-ту ім. В.Н. Каразіна. – 2003. – № 586. – С. 92–96.
7. Ярхо А.В. Прагматические функции речевого феномена неуверенности в англоязычных этнокультурах / А.В. Ярхо // Вісник Харків. нац. ун-ту ім. В.Н. Каразіна. – 2002. – № 567. – С. 266–274.
8. Ярхо А.В. Этнолингвистический феномен неуверенности в английском дискурсе / А.В. Ярхо // Вестник Междунар. Славянск. ун-та. Сер. Филология. – 2000. – Т. 3, № 4. – С. 41–44.
9. Chafe W. Evidentiality in English conversation and academic writing / W. Chafe // Evidentiality: The Linguistic Coding of Epistemology. – Norwood, N.J. : Ablex, 1986. – P. 261–272.
10. Channell J. More on approximations: a reply to Wachtel / J. Channell // Journal of Pragmatics. – 1980. – V. 4. – P. 461–476.
11. Channell J. Vague Language / J. Channell. – Oxford : Oxford University Press, 1994. – 226 p.
12. Hubler A. Understatements and Hedges in English / A. Hubler. – Amsterdam : John Benjamins, 1983. – 156 p.
13. Hyland K. Writing without conviction? Hedging in science research articles / K. Hyland // Applied Linguistics. – 1996. – V. 17, № 4. – P. 433–454.
14. Jucker A.H. Interactive aspects of vagueness in conversation / A.H. Jucker, S.W. Smith, T. Lodge // Journal of Pragmatics. – 2003. – V. 35. – P. 1737–1769.
15. Lakoff G. Hedges: A study in meaning criteria and the logic of fuzzy concepts / G. Lakoff // Papers from the Eighth Regional Meeting of the Chicago Linguistic Society. – Chicago: Chicago Press, 1972. – P. 183–228.
16. Lyons J. Semantics / J. Lyons. – Cambridge : Cambridge University Press, 1977. – 356 p.
17. Markkanen R. Hedging and its linguistic realization in English, German, French philosophical texts: a case study / R. Markkanen, H. Schroder // Fachsprachliche Miniaturen. – Frankfurt/Main et al. : Peter Lang, 1992. – P. 121–130.
18. Markkanen R. Hedging as a translation problem in scientific texts / R. Markkanen, H. Schroder // Special Languages: From Human Thinking to Thinking Machines. – London : Multilingual Matters, 1989. – P. 171–175.
19. Myers G. The pragmatics of politeness in scientific articles / G. Myers // Applied Linguistics. – 1989. – V. 10, № 1. – P. 1–35.
20. Norrick N. Huhn-tags and evidentiality in conversation / N. Norrick // Journal of Pragmatics. – 1995. – V. 23. – P. 687–692.
21. Palmer F. Mood and Modality / F. Palmer. – Cambridge : Cambridge University Press, 1986. – 236 p.
22. Pomerantz A. Giving a source or basis: the practice in conversation of telling “how I know” / A. Pomerantz // Journal of Pragmatics. – 1984. – V. 8, № 5. – P. 607–625.
23. Powell M. Purposive vagueness: an evaluative dimension of vague quantifying expressions / M. Powell // Journal of Linguistics. – 1985. – V. 21, № 1. – P. 31–50.
24. Prince E. On hedging in physician-physician discourse / E. Prince, C. Bosk, J. Frader // Linguistics and the Professions. – Norwood, New Jersey : Ablex, 1982. – P. 83–97.
25. Rounds P. L. Hedging in Written Academic Discourse: Precision and Flexibility / R. L. Rounds. – Ann Arbor : University of Michigan, 1982. – 133 p.
26. Salager-Meyer F. I think that perhaps you should: a study of hedges in written scientific discourse / F. Salager-Meyer // Functional Approaches to Written Texts: Classroom Applications. – Vol. 1. – 1995. – P. 127–143.
27. Wachtel T. Pragmatic approximations / T. Wachtel // Journal of Pragmatics. – 1980. – V. 4, № 3. – P. 201–211.
28. Weinreich U. On the semantic structure of English / U. Weinreich // Universals of Language. – Cambridge/Mass. : Massachusetts Institute of Technology Press, 1966. – P. 142–217.
29. Wittgenstein L. Philosophical Investigations / L. Wittgenstein. – Oxford : Blackwell, 1953. – 156 p.
30. Zadeh L. Fuzzy-set – theoretic interpretation of linguistic hedges / L. Zadeh // Journal of Cybernetics. – 1972. – V. 2, № 3. – P. 4–34.